«Південний архів» *(Збірник наукових праць. Філологічні науки)*
„Pivdenniy Arkhiv” *(Collected papers on Philology)*

УДК 811.81’42:070

О. П’єцух

кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
теорії та практики перекладу
Черкаського національного
університету імені
Богдана Хмельницького

ОЦІННИЙ КОМПОНЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ

Постановка проблеми. Політичний дискурс парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії складає особливий жанр дискурсу та характеризується інтеракцією учасників дебатів із домінуванням суб’єктивного оцінно-емотивного та підвищено експресивного обміну інформаційними повідомленнями. Вираження свого суб’єктивного ставлення до представленої інформації виражається в категорії оцінки. Р. Блакар стверджує, що висловити свою думку нейтрально неможливо, оскільки навіть неформальна розмова має на меті своєрідне здійснення влади, а саме вплив на сприйняття та структурування світу співрозмовником [1, с. 5]. Саме на переструктурування думок і поглядів партнерів по комунікації, маніпулювання їхнім ставленням до інформації спрямований оцінний компонент значення, виражений завдяки наявності оцінної акцентованості та суб’єктивності [2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні лінгвістичні студії представляють систематичні дослідження різних аспектів політичного дискурсу, зосереджуючись на його характерних особливостях, функціональній специфіці та мовних засобах, які його формують. Численні роботи в межах дискурсології (Р. Водак, Т. ван Дейк, Р. Лакофф, М. Монтгомері, С.І. Потапенко, Н. Феркло, Д. Шіффрін та ін.) та політичної лінгвістики (А.Д. Бєлова, Е. В. Будаєв, Т. А. ван Дейк, М. Мейер, В.З. Дем’янков, М. Р. Желтухіна, Е. Р. Лассан, О. І. Шейгал, Г.М. Яворська та ін.). Незважаючи на багатоаспектність вивчення політичного дискурсу, комплексний аналіз реалізації оцінності політичного дискурсу парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Півінічної Ірландії ще не був предметом дослідження, що й зумовлює новизну здійсненого нами дослідження, актуальність якого визначена необхідністю аналізу взаємовідношення між інформаційним та оцінним компонентом значення.

Мета статті полягає в з’ясуванні особливостей оцінної акцентованості, наявної під час проведення засідань парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії як окремого жанру політичного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Політичний дискурс є особливим типом дискурсу, призначення якого – не просто «описати (тобто, не референція), а переконати, пробуджуючи в адресаті намір, дати підґрунтя для переконання та спонукати до дії» [4]. О.Й. Шейгал стверджує, що вплив політичного дискурсу через інформування слугує створенню мотивації до дії, спрямованої на регуляцію ціннісних відносин у соціумі [5, с. 27], зокрема формування певного іміджу політичних діячів та їхніх партій завдяки саморекламі, характеристиці колег і опонентів, спрямування ставлення до них у «правильному» руслі, тобто максимально вигідному для однопартійців та різко невигідному для опонентів політичної комунікації.

Така здатність політичного дискурсу забезпечується переважанням афективно-оцінного компоненту над інформаційним, що зумовлює важливість у політичному дискурсі не стільки точності і ясності розуміння, скільки спільності оцінок з позиції групи [6, с. 115] та провокування бажаної реакції [7, с. 2] завдяки завоюванню симпатій і довіри адресатів [8, с. 6].

Британські парламентські дебати неможливі без взаємних глузувань та протистоянь консерваторів та лейбористів, які створюють характерну для британських парламентських дебатів пожвавлену атмосферу. На думку психологів, така атмосфера створюється в результаті так званого «інфікування» як схильності людини до певного психологічного стану. Проявляється шляхом передавання певного емоційного стану чи психічного настрою. Лідери є моделлю підсилення такого настрою, що впливає на всю групу [9]. Комуніканти парламентських дебатів використовують гостро критичні та яскраво виражені негативні коментарі по відношенню до опонентів, при цьому отримуючи підтримку своїх однопартійців. У таких критичних ремарках прослідковуються риси обох політичних сил, оскільки, приміром, Консерваторів критикують за нездатність слідувати духу часу, надмірну консервативність у поглядах та політичній лінії партії:

The trouble with the Conservative Party is that it has not turned the clock back every single second.

Критична оцінка діяльності опонентів посилюється в період передвиборчих перегонів та розкриває недоліки програм політичних опонентів на тлі позитивної оцінки роботи власної політичної сили. Зокрема, у своєму виступі діяч дискурсу від провладної партії схвально оцінює роботу свого однодумця, посилюючи позитивну конотацію означальними прислівниками способу дії: *assiduously* та *effectively*, які якнайкраще створюють імідж, що характеризує старанного політика, який ретельно та ефективно виконує свою роботу:

Dr. Spink: *Knowing how assiduously and effectively my right hon. Friend the Minister of State performs her duties, I ask whether she has found time to visit any prisons in the past few months in order to assess for herself the effectiveness of the work undertaken to cut off the supply of drugs to prisoners* (HC Deb 20 Mar 1997 : Column 1058).

У тій самій промові комунікант, вихваляючи свого однопартійця, критикує плани опозиції. Негативна оцінка майбутньої роботи лейбористів у випадку їхньої перемоги на виборах виражається через метафоричну репрезентацію В'ЯЗНИЦЯ як ТЕАТР. Зокрема, політик висловлює думку, що лейбористи перетворять суворий виправний заклад на театр із пом'якшеним режимом утримання злочинців. Така асоціація значно посилює вплив висловлювання на потенційних адресатів – виборців. При цьому використання цієї метафори засвідчує широкий спектр її застосування та всеохоплюючий характер театральності політичного дискурсу парламентських дебатів:

Does she agree that we certainly need to do more work to continue to stop drugs reaching prisoners so that prisons may be austere but reforming institutions, rather than the playhouses that Opposition Members would make them? (HC Deb 20 Mar 1997: Column 1058).

У парламентських дебатах Сполученого Королівства дух конкуренції та ворожнечі поєднуються з елементами гумору, іронії та насмішки. Деякі науковці відмічають, що для сучасного політичного дискурсу характерною є наявність експресивних мовних елементів, які містять у собі семантику образи, злості, іронію та навіть сарказм [10, с. 15]. Така експресія пов'язана з десакралізацією ритуалу, з переоцінкою ідеологічних цінностей, із викриттям лексичних фантомів. Мова політики є сферою використання виразів із семантикою конфлікту, весь експресивний вокабуляр та метафорика яких розвинулися з образу озброєної боротьби [11].

Загострення гострокритичної оцінки роботи представників опозиції перед виборами є типовим явищем політичного дискурсу. Зокрема, комунікант, який представляє інтереси Лейбористської партії, прирівнює ідеї покращення приватного енергетичного сектору економіки до розваг у мюзик-холі (*music hall – a type of theatre entertainment that included music, dancing and jokes, or the building used for this entertainment* [12]). Така метафорична асоціація політики як театру несе в собі яскраво негативну конотацію, оскільки словосполучення *music hall atmosphere* влучно передає несерйозність та некомпетентність опозиційних учасників дебатів:

Edward Miliband: *I had expected a music hall atmosphere this morning and the hon. Gentleman did not disappoint. As we can see from the general election campaign, the difference between us and the Conservative party is that we published earlier this month clearly worked-out and costed plans on pay-as-you-save insulation, on regulating private sector landlords to improve energy efficiency and on local authorities. The Conservatives talk about the £6,500, but as with so many other things from them, they have no idea where the money is coming from* (HC Deb 8 Apr 2010 : Column 1162).

У дебатах, які проходили після виборів, де перемогу отримали Лейбористи, переможці іронічно висловлюються щодо роботи своїх попередників, які вже стали опонентами. Так, серед критичних зауважень про роботу Міністра в справах в'язниць (*Minister of State for Prisons*) доповідачу запропоновано «брати із собою її власні наручники». Ця пропозиція викликана активним відвідуванням міністром англійських та валлійських в'язниць для з'ясування їхніх умов утримання ув'язнених, що створило позитивний імідж її роботи, який необхідно зруйнувати. Далі комунікант продовжує руйнувати позитивний імідж попередньої влади, використовуючи різко негативну образливу номінацію попереднього державного секретаря як відомого рецидивіста. При цьому всі критичні зауваження оформлені у вигляді питань, що ще більше посилює іронічність комунікативних ходів:

Mr. Skinner: *She is the first Minister to visit all the prisons in England and Wales. When the Minister was visiting the prisons in Britain, did she take her handcuffs with her, and how many times did she bump into that well-known recidivist the Home Secretary?* (HC 20 Mar 1997 : Column 1066-7).

Оцінюючи вищесказане іншими учасниками дебатів, комуніканти обох Палат використовують також загальнорозповсюджені клішовані фрази на позначення свого схвального ставлення до сказаного або ввічливої вдячності за проявлений інтерес до теми обговорення:

Rev. Martin Smyth: *We welcome that information* (HC Deb 17 Dec 2015 : Column 1057).

The Prime Minister: *I am very grateful for the hon. Gentleman's question* (25 May 2010 : Column 48).

Комуніканти у своїх репліках також оперують прислівниками *very* та *extremely*, які слугують лексичними інтенсифікаторами для посилення оцінного значення:

Baroness Chisholm of Owlpen: *I thank my noble friend for that very interesting point* (HL Deb 29 Nov 2014 : Column 1045) .

Mr. George Stevenson (Stoke-on-Trent, South): *This is an extremely important debate* (HL Deb 1 Dec 1997 : Column 106).

У разі висловлення свого негативного ставлення до почутого учасники дебатів інколи є різко критичними та використовують різні епітети в залежності від ситуації. Так, у дебатах, присвячених відносинам Сполученого Королівства із Європейським Союзом, один із комунікантів негативно оцінює еміграційну політику ЄС, характеризуючи її підтримку оцінно-емотивним епітетом *foolish* (*unwise, stupid, or not showing good judgement* [Camb.D.]):

Baroness Williams of Trafford: *My Lords, I think I have just explained why that might be a foolish position* (HL 30 Nov 2016 : Column 777).

В обговоренні фіскальної політики лейборист Дж. Корбін висловлює негативну оцінку змінам у системі оподаткування, анонсованим Консерваторами, прикметником *shameful*, що апелює до гідності та моралі учасників дебатів. Посилення негативної конотації відбувається за рахунок прислівника *absolutely*:

Jeremy Corbyn: *I thank the Prime Minister for that, but it leads me neatly on to what happened yesterday, when the House sadly voted for proposals that will cost families who are affected by the change in tax credits £1,300 per year. That is absolutely shameful* (16 Sep 2015 : Column 1039).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зазвичай стримані британці проявляють себе прямо протилежно в політичній сфері, використовуючи яскраво забарвлену оцінну-емотивну та експресивну лек-

сику. Оцінність політичного дискурсу парламентських дебатів посилюється за рахунок використання влучних метафоричних моделей. Це сприяє не лише підкріпленню змагальної атмосфери під час проведення парламентських дебатів, а й формуванню необхідного ставлення до однопартійців та політичних опонентів у сприйнятті потенційним електоратом. Перспективою подальших досліджень є детальний розгляд інших особливостей, які проявляються під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.

Література:

1. Блакар Р.М. Язык как инструмент социальной власти // Язык и моделирование социального взаимодействия / Р.М. Блакар. – М., 1987. – С. 88–125.
2. Fiske, J. Television Culture / J. Fiske. – London and New York : Routledge, 1993. – 353 p.
3. Hacker K.L. Political Linguistic Discourse Analysis / K.L. Hacker // The Theory and Practice of Political Communication Research. – New York : State University of New York Press, 1996. – P. 28–55.
4. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В.З. Демьянков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.infolex.ru.
5. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – М. – Волгоград : Перемена, 2000. – 367 с.
6. Edelman, M. The Symbolic Uses of Politics / M. Edelman. – Urbana : University of Illinois Press, 1964. – 164 p.
7. Green D. The Language of Politics in America: Shaping the Political Consciousness from McKinley to Reagan / D. Green. – Ithaca : Cornell Univ. Press, 1987. – 277 p.
8. Hamilton M.A. A Framework for Understanding Equivocation / M.A. Hamilton, P.J. Mineo // Jornal of Languge and Social Psychology. – Vol. 17. – № 1. – 1998. – P. 3–35.
9. Бороздина Г.В. Психология делового общения / Г.В. Бороздина. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 224 с.
10. Тагильцева Ю.Р. Субъективная модальность и тональность в политическом Интернет-дискурсе : дисс. … канд. филол. наук. : 10.02.01 – Русский язык, Екатеринбург, 2006. – 251 с.
11. Малеева В. Политический дискурс и поэтический дискурс : языковая игра / В. Малеева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vestnik.ru/ 28_5.htm.
12. Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/ebb-and-flow.

Анотація

О. П’ЄЦУХ. ОЦІННИЙ КОМПОНЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ

Статтю присвячено розгляду особливостей втілення оцінності парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії як типу політичного дискурсу. Детально проаналізовано мовні засоби, які втілюють позитивну чи негативну оцінку в інтеракціях учасників дебатів. Розглянуто екстралінгвістичні чинники, які формують оцінність інформаційних повідомлень під час засідань Палати Громад та Палати Лордів британського парламенту у період пост-тетчеризму.

Ключові слова: парламентські дебати, політичний дискурс, оцінність. експресивність, інформаційні повідомлення, комунікант.

Аннотация

О. ПЬЕЦУХ. ОЦЕНОЧНЫЙ КОМПОНЕНТ ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА ПАРЛАМЕНТСКИХ ДЕБАТОВ В СОЕДИНЕННОМ КОРОЛЕВСТВЕ

В статье рассмотрены особенности воплощения оценочности парламентских дебатов в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии как типа политического дискурса. Детально проанализированы языковые средства, которые обусловливают позитивную или негативную оценку в интеракциях участников дебатов. Рассмотрены экстралингвистические факторы, формирующие оценочность информационных сообщений во время заседаний Палаты Общин и Палаты Лордов британского парламента в период пост-тетчеризма.

Ключевые слова: парламентские дебаты, политический дискурс, оценочность, экспрессивность, информационные сообщения, коммуникант.

Summary

O. PJETSUKH. EVALUATIVE COMPONENT IN THE POLITICAL DISCOURSE OF THE UK PARLIAMENTARY DEBATES

This article deals with the peculiarities of the evaluation in the UK parliamentary debates as a type of the political discourse. It points out the specific language means influencing positive or negative evaluation in the interactions between the participants of the debates. It also analyses extralinguistic factors that form evaluation of the informative messages during the meetings of the UK House of Commons and House of Lords in the post-Thatcher period.

Key words: parliamentary debates, political discourse, evaluation, expressiveness, informative messages, communicant.